

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

การศึกษาชั้นบัณฑิตศึกษา หมายถึง การศึกษาที่มีหลักสูตรจัดต่อเนื่องจากการศึกษาชั้นปริญญาตรี เพื่อหาความเชี่ยวชาญเฉพาะสาขาใดสาขาหนึ่ง วิจิตร ศรีสอาน (2522: 23) กล่าวว่า "บัณฑิตศึกษา" มาจากคำว่า Graduate Study ซึ่งแปลว่า การศึกษาที่เกิดขึ้นหลังจากคนเรียนเป็นบัณฑิตแล้ว หรือเป็นการศึกษาที่สูงกว่าระดับปริญญาตรี การศึกษาระดับนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาความรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะสาขาวิชา การค้นคว้าวิจัยและเพื่อยกระดับวิชาชีพกับสร้างความเป็นผู้นำทางวิชาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาในลักษณะการค้นคว้าวิจัย และการเสาะแสวงหาความรู้อย่างลึกซึ้งในเฉพาะด้านนั้น ชัยพร วิชชาวุธ (2523: 19-20) ได้ให้มโนทัศน์เกี่ยวกับการบัณฑิตศึกษาไว้ดังนี้

- บัณฑิตศึกษาเป็นการศึกษาเพิ่มเติมต่อจากระดับปริญญาตรี เพื่อให้มีความรู้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น
- บัณฑิตศึกษาเป็นการศึกษาเพื่อสร้างและเพิ่มพูนทักษะการประกอบวิชาชีพเฉพาะทาง
- บัณฑิตศึกษาเป็นการศึกษาเพื่อผลิตนักวิจัย และนักวิชาการในแต่ละสาขาวิชา

ประชุมสุข อาชวอำรุง (2523: 49) กล่าวว่า เป้าหมายของการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาเพื่อต้องการนักวิชาการที่เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ และมีความเชี่ยวชาญสูงพอที่จะเป็นผู้นำทางวิชาการในสาขานั้น ๆ ได้ การศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาเป็นการศึกษาที่ดั้งเดิม ลึกซึ้ง เป็นความชำนาญพิเศษ เป็นขบวนการของการถ่ายทอดความคิดสืบเสาะ แสวงหาวิชาการที่บริสุทธิ์ และปลูกคนเข้าสู่สภาวะที่เป็นเลิศในวิถีทางแห่งปัญญา ผู้ที่ได้รับการศึกษาระดับนี้จะออกไปเป็นผู้เปลี่ยนแปลงสังคม เป็นนักวิชาการที่จัดจ้าน เป็นนักแสวงหาข้อมูล เป็นนักคิดและนักทำ และเป็นผู้ที่รู้แจ้งเห็นจริงในข้อมูลต่าง ๆ (สุมน อมรวิวัฒน์ 2529: 1) บัณฑิตวิทยาลัยควรจะเป็นที่ที่บุคคลในระดับสูงมารวมกัน เพื่อที่จะสืบเสาะให้ลึกซึ้งลงไปในด้านวิชาการแห่งโลกของวิทยาการและก่อให้เกิดความผาสุกแก่บุคคลที่เข้ามารวมกันอยู่ นี่คือความหมายของ "บัณฑิตวิทยาลัย" วิทยาลัยของบัณฑิต (กานดา ณ กลาง, 2523: 52)

จากแนวความคิดของนักการศึกษาดังกล่าว ถือได้ว่าการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามีจุดมุ่งหมายในการศึกษาตามแนวลึก เพื่อนำไปสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการแต่ละแขนง เพื่อเพิ่มพูน และแสวงหาความรู้ใหม่ให้แก่มนุษยชาติ หรืออาจถือได้ว่าการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาเป็นการศึกษาในระดับสูงสุด

การจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาในประเทศไทย เริ่มต้นตั้งแต่ก่อนประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2504-2509 จนถึงปัจจุบัน นับเป็นเวลานานพอสมควร ในปัจจุบันนี้มหาวิทยาลัยหรือสถาบันที่เทียบเท่าสามารถเปิดสอนในระดับปริญญาโทและปริญญาเอกให้มีคุณภาพทัดเทียมกับต่างประเทศ ใน พ.ศ. 2529 มีนิสิตบัณฑิตศึกษาประมาณ 13,000 คน อัตราการเพิ่มของนิสิตเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2525 ถึงสองเท่าตัว และบัณฑิตศึกษาได้เข้ามามีบทบาทอันสำคัญต่อการยกระดับมาตรฐานการศึกษาด้านวิชาการ และวิชาชีพชั้นสูงในสาขาวิชาต่าง ๆ ได้ผลิตนักวิชาการ นักบริหาร และผู้ประกอบการวิชาชีพชั้นสูงในสาขาต่าง ๆ ตามความต้องการของสังคมและประเทศ อันเป็นการสนองตอบการพัฒนาประเทศทั้งทางด้าน เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ทั้งในภาครัฐบาลและเอกชน

ระหว่างวันที่ 12-14 กรกฎาคม 2521 ได้มีการสัมมนาเรื่อง "แนวทางจัดและปรับปรุงบัณฑิตศึกษาในประเทศไทย" ขึ้น ณ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มีผู้เข้าร่วมประชุม 189 คน ผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วย ผู้บริหารและอาจารย์ในมหาวิทยาลัยและข้าราชการที่เกี่ยวข้อง ที่ประชุมได้วิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาในการจัดบัณฑิตศึกษาพอสรุปให้เห็นถึงปัญหาของการบัณฑิตศึกษาหลายประการ เช่น ปัญหาด้านคุณภาพของอาจารย์ ซึ่งการจัดบัณฑิตศึกษายังขาดแคลนครูอาจารย์ ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีความสามารถเฉพาะด้านอยู่มาก การขาดแคลนอุปกรณ์การเรียนการสอน ตำราสำหรับค้นคว้ามีไม่พอเพียง การขาดแคลนงบประมาณในการจัดบัณฑิตศึกษา รวมทั้งงบประมาณที่ใช้ในการวิจัยทั้งของอาจารย์และนิสิต ปัญหาด้านคุณภาพของผู้เรียนและหลักสูตรไม่สามารถตอบสนองความต้องการของชาติได้อย่างแท้จริง

ในวันที่ 5 มิถุนายน 2527 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่จัดประชุมสัมมนาอาจารย์ผู้สอนบัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ ซึ่ง ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2529: 96-104) ได้กล่าวถึงปัญหาการเรียนการสอนในระดับบัณฑิตศึกษาสรุปได้ดังนี้คือ บัณฑิตศึกษายังมีเป้าหมายที่สับสน ซึ่งส่งผลกระทบต่อหลักสูตรและการเรียนการสอน คุณภาพของผู้เรียนซึ่งมีคุณสมบัติไม่ตรงตามที่ต้องการ การขาดบรรยากาศทางวิชาการ และการขาดการวิจัย ตลอดจนถึงผู้สอนไม่มีคุณสมบัติตรงตามหลักการสอนในระดับบัณฑิตศึกษา

จากข้อสรุปของปัญหาดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่าบัณฑิตศึกษาในประเทศไทยยังมี ปัญหาและอุปสรรคอยู่หลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านผู้เรียน ผู้สอน การขาดแคลนงบประมาณ ตลอดจนบรรยากาศที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอนในระดับบัณฑิตศึกษา รวมทั้งระบบการบริหารงานของบัณฑิตศึกษาซึ่งมีหลายขั้นตอน ซึ่งกำลังเป็นที่อภิปรายกันอย่างกว้างขวางในปัจจุบัน โดยสรุปงานการผลิตบัณฑิตระดับบัณฑิตศึกษา สามารถแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ การรับบัณฑิต เข้ามาเรียน การจัดการศึกษา และการใช้ประโยชน์จากบัณฑิตที่เป็นผลผลิต ทั้งสามขั้นตอนนี้ ถ้ามีการดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพก็จะได้ผลผลิตที่มีคุณภาพและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา สังคมและประเทศ การดำเนินการทั้ง 3 ขั้นตอนดังกล่าวนี้จำเป็นจะต้องมีการพิจารณา ทบทวน และปรับปรุงอยู่ตลอดเวลา

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะได้ศึกษาถึงยุคเริ่มต้นและพัฒนาการของบัณฑิตศึกษา ในประเทศไทยจากอดีตจนถึงปัจจุบันว่ามีลักษณะและความเป็นมาอย่างไร ซึ่งจะมีส่วนช่วยให้ผู้ สนใจได้ทราบเกี่ยวกับพัฒนาการของบัณฑิตศึกษาในแต่ละยุคสมัย และบัณฑิตศึกษาในปัจจุบันเพื่อ มองภาพรวมของการจัดการบัณฑิตศึกษาในประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการของบัณฑิตศึกษาในประเทศไทย ในด้านการบริหารงาน การรับนิสิตนักศึกษา หลักสูตร การเรียนการสอนทั้งในอดีตและปัจจุบัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ศึกษาจุดกำเนิดของบัณฑิตศึกษาคั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
2. ศึกษาถึงพัฒนาการของบัณฑิตศึกษาในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ และใน สถาบันอุดมศึกษาเอกชน รวมทั้งสิ้น 17 แห่ง คือ

- 2.1 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 2.2 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- 2.3 มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- 2.4 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

- 2.5 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- 2.6 มหาวิทยาลัยมหิดล
- 2.7 มหาวิทยาลัยศิลปากร
- 2.8 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- 2.9 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- 2.10 สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- 2.11 สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า (พระนครเหนือ)
- 2.12 สถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย (AIT)
- 2.13 สถาบันบัณฑิตบริหารธุรกิจแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (GIBA)
- 2.14 มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
- 2.15 วิทยาลัยอัสสัมชัญบริหารธุรกิจ
- 2.16 มหาวิทยาลัยหอการค้า
- 2.17 มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ความหมายของคำที่ใช้ในการวิจัย

พัฒนาการ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายไว้ว่า
เป็น "การทำให้เจริญขึ้น"

บัณฑิตศึกษา หมายถึง การจัดการเรียนการสอนในระดับหลังปริญญาตรีขึ้นไป

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เป็นข้อมูลที่เป็นเอกสารและสิ่งตีพิมพ์ ที่ได้จากแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับบัณฑิตวิทยาลัยทุกแห่ง ผู้วิจัยจึงถือว่าข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นข้อมูลที่ถูกต้องและเชื่อถือได้

2. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารบัณฑิตวิทยาลัยทั้งในอดีต และปัจจุบัน

3. พัฒนาการของบัณฑิตศึกษาแต่ละแห่ง สามารถศึกษาได้จากแหล่งข้อมูลที่กล่าวแล้ว

ในข้อ 1

ความไม่สมบูรณ์ของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ อาจเกิดความคลาดเคลื่อนได้บ้าง เนื่องจากไม่สามารถค้นหา รายละเอียดบางอย่างจากเอกสารได้ครบถ้วนสมบูรณ์ โดยเฉพาะบัณฑิตศึกษาในสมัย เริ่มแรก
2. ข้อมูลบางอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เช่น จากการสัมภาษณ์ อาจไม่ครอบคลุม ถึงพัฒนาการของบัณฑิตศึกษาได้ทุกด้าน เนื่องจากเข้าสัมภาษณ์ผู้บริหารระดับสูงในอดีต ซึ่งเป็น ผู้วางรากฐาน และนโยบายของการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา โดยบันทึกจากความทรงจำ ไม่ได้ มีการจดบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชื่นจิต ชุมพรหม (2523) ได้กล่าวถึงการเปิดการศึกษาชั้นบัณฑิตศึกษาในมหาวิทยาลัย ในสหรัฐอเมริกาว่าประกอบด้วยลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

1. ความจำเป็นในการเปิดสอนชั้นบัณฑิตศึกษา การศึกษาชั้นบัณฑิตศึกษาถือว่าเป็น เป็นหน้าที่ของมหาวิทยาลัยจะต้องดำเนินการจัดโปรแกรมการศึกษา เพื่อให้นักศึกษาที่มีผลการ เรียนดีได้มีโอกาสเข้าศึกษา เพื่อเตรียมตัวเป็นผู้ทรงความรู้ เป็นนักวิจัย และเป็นอาจารย์สอน ในมหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยนั้น ๆ จะต้องประกอบด้วยวิทยาการสาขาต่าง ๆ ในระดับ ปริญญาตรี ได้มีการสอนอย่างกว้างขวางและเพียงพอ มีอาจารย์ซึ่งมีวุฒิปริญญาโท ปริญญาเอก มากพอ อาจารย์เหล่านี้ต้องมีความสามารถในการสอน และมีความกระตือรือร้นในการวิจัย ค้นคว้าวิทยาการใหม่ ๆ อยู่เสมอ นอกจากนั้นอุปกรณ์การเรียนการสอน ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการ จะต้องมิให้เพียงพอ
2. ลักษณะการจัดโปรแกรม ควรมีหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยเฉพาะ หรือที่เรียกว่า บัณฑิตวิทยาลัย (Graduate School) การจัดตั้งบัณฑิตวิทยาลัยนี้จะต้องพิจารณาถึงความพร้อม ในด้านกำลังคนทั้งด้านบริหารและด้านวิชาการ ซึ่งส่วนใหญ่จะกระทำโดยผ่านคณะกรรมการ
3. สาขาวิชาที่เปิดสอน การจะเปิดสาขาวิชาใดบ้างในชั้นบัณฑิตศึกษา จะมี 2 ลักษณะ คือ

ระดับปริญญาโท โดยให้สอดคล้องกับความต้องการกำลังคนขององค์การ รัฐบาล หรืออุตสาหกรรม

ระดับปริญญาเอก ในสหรัฐอเมริกาส่วนใหญ่จะเปิดสอนทางด้าน Philosophy Education และ Business Administration

4. อาจารย์ผู้สอนจะต้องมีคุณสมบัติที่ได้รับการคัดเลือกแล้วให้เป็น Graduate Staff นอกจากคุณภาพงานสอนจะดีแล้ว อาจารย์ในระดับนี้ไม่ควรสอนมากชั่วโมงจนเกินไป เพราะยังมีหน้าที่ทำการวิจัยหรือควบคุมวิทยานิพนธ์ด้วย ซึ่งการควบคุมวิทยานิพนธ์ก็ไม่ควรควบ นักศึกษามากคนนัก เนื่องจากอาจารย์แต่ละคนจะต้องรับผิดชอบในการแนะนำเป็นการส่วนตัว ให้แก่นักศึกษา

5. ธรรมชาติของการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาประกอบด้วย การเรียนวิชาในชั้น (Course Work) การสัมมนา (Seminar) การวิจัย (Research) การศึกษาด้วยตนเอง (Individual Study) และการทำวิทยานิพนธ์ (Thesis)

6. อุปกรณ์การสอน ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ พร้อมเครื่องมือจะต้องสอดคล้อง ตามโปรแกรม โดยเฉพาะห้องสมุด จะต้องมิตำราเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับวิชาที่เปิด สอนจำนวนเพียงพอ และหนังสือจะต้องมีคุณภาพดีเพื่อประโยชน์ในการค้นคว้าและอ้างอิง

7. ความช่วยเหลือด้านการเงิน การศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษานับว่าเป็นการสิ้นเปลือง ค่าใช้จ่ายที่สูงกว่าในระดับปริญญาตรี ด้านของบัณฑิตวิทยาลัยที่รับผิดชอบการสอนนี้ก็จำเป็นต้อง ได้รับงบประมาณจากมหาวิทยาลัยหรือรัฐบาล สำหรับผู้เรียนก็จะต้องมีการเงินที่พอจะเรียนจน สำเร็จ โดยมหาวิทยาลัยอาจให้ความช่วยเหลือในรูปของทุนการศึกษา อาจได้มาจากมหาวิทยาลัย หน่วยงานเอกชน มูลนิธิ หรือองค์การรัฐบาล

8. ความช่วยเหลือด้านอื่น ๆ เช่น หอพัก การบริการตรวจสอบสภาพให้แก่นักศึกษา

ไพฑูริย์ สีนลารัตน์ (2516) ได้ศึกษาพัฒนาการของมหาวิทยาลัยในประเทศไทยพบว่า จุดเริ่มต้นของมหาวิทยาลัยไทยคือ โรงเรียนอาชีว การที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสถาปนาโรงเรียนข้าราชการพลเรือน ซึ่งเป็นโรงเรียนวิชาชีพในระดับมัธยมตามการแบ่งสาย งานของการศึกษามัธยมนั้นขึ้นเป็นมหาวิทยาลัย แทนที่จะจัดตั้งและสถาปนาขึ้นมาจากโรงเรียนสาย สามัญ ทำให้เห็นได้ชัดเจนว่ามหาวิทยาลัยในยุคแรก ๆ ของไทยก็คือโรงเรียนวิชาชีพที่ประสาท ปริญญาได้ เพราะฉะนั้น การหวังให้บุกเบิกทางวิชาการบรรยากาศทางวิชาการ และความสนใจ ใคร่รู้ ใคร่เรียน ยังไม่เกิดในมหาวิทยาลัยไทย จนแม้ในปัจจุบันนี้ ซึ่งความสำนึกในเรื่องสถาบัน วิชาชีพก็ยังไม่เปลี่ยนแปลง กำเนิดของมหาวิทยาลัยแต่ละยุคเกิดจากภาวะแวดล้อมยิ่งกว่าความ ต้องการทางวิชาการ การจัดตั้งมหาวิทยาลัยแต่ละแห่งมักก็จะเกิดจากความต้องการภายนอก เช่น ต้องการจะขยายหน่วยงาน ต้องการจะปลูกฝังทัศนคติทางการเมือง ต้องการเร่งรัดพัฒนาประเทศ

หรือแม้แต่ต้องการแก้ปัญหาคนว่างงานที่สอบเข้ามหาวิทยาลัยไม่ได้เหล่านี้ เป็นต้น ซึ่งเหตุผลต่าง ๆ เหล่านี้ไม่ใช่เหตุผลตามหลักวิชาที่มหาวิทยาลัยจะจัดตั้งขึ้น เพราะมหาวิทยาลัยควรจะตั้งขึ้นด้วยความต้องการที่จะคิดค้น นวัตกรรม และแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ ยิ่งกว่าสิ่งอื่น เหตุผลอื่นควรเป็นเรื่องรองและตามมาทีหลัง

อุทุมพร ทองอุไทย (2521) ได้ศึกษาความคิดเห็นของคณาจารย์บัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เกี่ยวกับการเรียนการสอนระดับบัณฑิตศึกษา ผู้ตอบได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการเรียนการสอนที่ปฏิบัติอยู่เป็นจำนวนมาก หัวอันดับแรก เรียงตามลำดับความมากน้อย คือ

1. มีความปรารถนาดีต่อนิสิตทั้งในและนอกห้องเรียน
2. เน้นเนื้อหาสำคัญมาสอน
3. มีความสนใจและสนุกในการสอน
4. ประเมินการเรียนของนิสิตอย่างยุติธรรม
5. บรรยายเรื่องที่เกี่ยวข้อง แม้ว่าจะอยู่นอกเหนือจากเนื้อหา

นอกจากนี้ คณาจารย์บัณฑิตศึกษาได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับสภาพการเรียนการสอนตามอุดมคติเรียงตามลำดับความสำคัญคือ คณาจารย์ควร

1. มีความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาวิชาที่ทันสมัย กว้างขวาง และถูกต้อง
2. ชวนชวนหาความรู้ให้กับตนเอง
3. มีการเตรียมการสอนอย่างดี
4. กำหนดจุดมุ่งหมายในการสอนได้ชัดเจน
5. สนับสนุนให้นิสิตคิดเอง

ทองอินทร์ วงศ์โสธร (2522) ได้ศึกษาความคิดเห็นของนิสิตบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เกี่ยวกับการเรียนการสอนระดับบัณฑิตศึกษา ผลการศึกษาปรากฏว่านิสิตบัณฑิตศึกษาให้ความเห็นว่า ลักษณะการสอนที่อาจารย์บัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์ ปฏิบัติกันมากทำอันดับแรกเรียงตามลำดับความมากน้อย คือ

1. มีความปรารถนาดีต่อนิสิตทั้งในและนอกห้องเรียน
2. สนับสนุนให้นิสิตคิดเอง

3. ส่งเสริมการอภิปรายอย่างเสรี
4. กำหนดจุดมุ่งหมายของการสอนชัดเจน
5. นำเนื้อหาสำคัญมาสอน

สำหรับลักษณะการสอนตามอุดมคตินั้น นิสิตให้ความเห็นตามอุดมคติ ทำอันดับแรกเรียงตามลำดับความสำคัญมากขึ้น คือ

1. มีความรู้ทันสมัย กว้างขวาง ถูกต้อง
2. อธิบายความคิดนามธรรม และทฤษฎีได้แจ่มแจ้ง
3. มีการเตรียมการสอนเป็นอย่างดี
4. นำเนื้อหาสำคัญมาสอน
5. ประเมินการเรียนของนิสิตอย่างยุติธรรม

จากงานวิจัยของผู้วิจัยทั้งสองฉบับ สามารถสรุปลักษณะการเรียนการสอนระดับบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ดังนี้คือ คณาจารย์ยอมรับว่าลักษณะการสอนที่เป็นอยู่ไม่ใช่เป็นแบบฉบับลักษณะการเรียนการสอนที่ตนต้องการจะเป็น อีกทั้งคณาจารย์และนิสิตมองภาพลักษณะการเรียนการสอนที่ควรจะเป็นคล้ายคลึงกัน

สุนีย์ ช่างเจริญ (2527) ได้ศึกษามัจฉัยคัตสรรที่เกี่ยวกับการบัณฑิตศึกษาสาขา สังคมศาสตร์ในทัศนะของนิสิตนักศึกษามหาบัณฑิตพบว่า ด้านการเรียนการสอนนิสิตนักศึกษาต้องการให้อาจารย์ผู้สอนปรับปรุงตนเองและวิธีการสอนหลายประเด็นด้วยกัน จึงเห็นสมควรที่จะได้มีการประเมินผลการสอนของอาจารย์ ศึกษาเกี่ยวกับขวัญและกำลังใจของอาจารย์และควรจะมีการพัฒนาอาจารย์เกี่ยวกับวิธีการสอนในระดับบัณฑิตศึกษา ทั้งนี้ เพราะอาจารย์ส่วนใหญ่มักจะมีความรู้ความเชี่ยวชาญในสาขาที่อาจารย์จบการศึกษามา หรือในสาขาที่อาจารย์ถนัด แต่มักจะไม่ถนัดในวิธีการเกี่ยวกับการสอน ถ้าได้มีการพัฒนาอาจารย์เกี่ยวกับการเรียนการสอน จะทำให้การศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาสาขาสังคมศาสตร์บรรลุผลสำเร็จมากยิ่งขึ้น

ด้านการบริหารทางวิชาการ จากผลการวิจัยพบว่ายังขาดหนังสือ ตำรา วารสาร และเอกสารที่ต้องการใช้อีกมาก อันเนื่องมาจากอุดมศึกษาของเราอยู่ในสังกัดของรัฐบาล ซึ่งมีงบประมาณอันจำกัด

นภาพร มิธญา (2528) ได้ศึกษาการพัฒนาตนเองของมหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร ตามทัศนะของ ตนเอง ผู้ร่วมงาน และผู้บังคับบัญชา พบว่ามหาบัณฑิตมีการพัฒนาตนเองอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านความรู้ ความสามารถทางการปฏิบัติงาน ด้านทัศนคติต่อวิชาชีพและมนุษยสัมพันธ์ สำหรับด้าน ที่มหาบัณฑิตมีการพัฒนาตนเองอยู่ในระดับน้อย ได้แก่ ด้านผลงานทางวิชาการ และด้านความ สามารถทางการวิจัย

ฉวีวรรณ วัฏฏานนท์ (2529) ได้ศึกษาการออกกลางคันของนิสิตระดับปริญญา มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ภูมิหลังและการรับรู้ สาเหตุพบว่าด้านการศึกษาสำหรับนิสิต ที่ออกกลางคันที่ยังไม่ได้ลงทะเบียนวิทยานิพนธ์ ได้แก่ วิธีการสอนของอาจารย์ไม่น่าสนใจ ยังใช้ วิธีการสอนแบบบรรยายและบอกให้จด เหมือนการเรียนในระดับปริญญาตรี และในเรื่องวิธีการ สอนของอาจารย์นั้น สถิตย์ นิยมญาติ (มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2522: 25) ได้กล่าวถึงปัญหา เกี่ยวกับตัวผู้สอนว่า จากการสำรวจทัศนคติของนักศึกษาที่มีต่ออาจารย์สอนระดับปริญญาโท (คณะหนึ่ง) ของมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งพบว่า มีอาจารย์จำนวนหนึ่ง สอนปริญญาโทโดยวิธีเดียวกับปริญญาตรี และยิ่งกว่านั้นเนื้อหาที่สอนก็เหมือน ๆ กันอีกด้วย (ฉวีวรรณ วัฏฏานนท์ 2529: 119)

งานวิจัยทั้ง 7 ฉบับที่ยกมากล่าวไว้ งานวิจัยฉบับของ ชื่นจิต ชุมพรหม ได้กล่าวถึง การเปิดการศึกษาชั้นบัณฑิตศึกษาในมหาวิทยาลัยของสหรัฐอเมริกา ซึ่งมหาวิทยาลัยในประเทศไทย ส่วนใหญ่ได้นำรูปแบบมาเป็นแนวทางในการจัดตั้งบัณฑิตวิทยาลัย ฉบับของ ไพฑูริย์ ลินลารัตน์ เป็นการศึกษาค้นคว้าของมหาวิทยาลัยในประเทศไทยในลักษณะของการศึกษาเปรียบเทียบ วิวัฒนาการในการดำเนินงานตามภารกิจของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ตามช่วงระยะเวลา ซึ่งผู้วิจัย ได้ยึดถือเป็นแนวทางการวิจัยในการศึกษาค้นคว้าของบัณฑิตศึกษาในประเทศไทย และงานวิจัย อีก 3 ฉบับ เป็นการวิจัยถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนในระดับบัณฑิตศึกษา ซึ่ง วิเคราะห์ให้เห็นถึงความคิดเห็นของผู้เรียนและผู้สอนในระดับบัณฑิตศึกษาที่ผ่านมา เพื่อเป็น ประเด็นในการพิจารณาปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอนในชั้นบัณฑิตศึกษาต่อไป

นอกเหนือจากงานวิจัยตามที่เสนอไว้ ยังมีรายงานการสัมมนาเรื่อง "แนวทางจัดและ ปรับปรุงบัณฑิตศึกษาในประเทศไทย" ซึ่งคณะกรรมการฝ่ายประเมินผลการสัมมนา "แนวทางจัด และปรับปรุงบัณฑิตศึกษาในประเทศไทย" (2522) ได้สรุปผลการวิเคราะห์จากแบบสอบถามที่ เกี่ยวกับการจัดหลักสูตร การสอน การสอบ และการวิจัย มีข้อคิดเห็นบางประการของบรรดา

คณาจารย์ที่ควรแก่การพิจารณา ดังนี้ คือ

1. ควรให้ทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ เป็นผู้กำหนดและเสนอแนะจำนวน นักศึกษาของบัณฑิตวิทยาลัยในแต่ละสาขาที่ประเทศชาติต้องการ และแจ้งให้แต่ละมหาวิทยาลัยทราบ
2. การจัดหลักสูตรและการสอนการเรียนในแต่ละสาขาของมหาวิทยาลัยควร เน้น ในเชิงปฏิบัติ นั่นคือให้นักศึกษาที่สำเร็จแล้วสามารถนำความรู้ไปใช้ได้จริงในสังคมไทย
3. ถ้ามหาวิทยาลัยใดมีบัณฑิตวิทยาลัยที่ทำงานเกี่ยวกับบัณฑิตศึกษาโดยเฉพาะ ก็ควรให้มีคณะกรรมการที่ประกอบด้วยอาจารย์ในคณะวิชาและภาควิชาต่าง ๆ โดยบัณฑิตวิทยาลัย ควรทำหน้าที่เป็นเพียงด้านธุรการและผู้ประสานงานเท่านั้น ไม่ใช่เป็นผู้กำหนดขอบเขตการสอน การเรียน ซึ่งงานทางด้านวิชาการเหล่านี้ควรให้คณะวิชาและภาควิชาที่มีอิสระในการจัดมากกว่าที่เป็นอยู่ ในปัจจุบัน
4. ถ้ามหาวิทยาลัยใดมีความพร้อมที่จะเปิดบัณฑิตศึกษาในสาขาใด ก็ควรกระทำได้
5. ทุกมหาวิทยาลัยควรจัดโปรแกรมให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในด้านบุคลากร ห้องสมุด อุปกรณ์การสอน และสื่อการสอน
6. การสอนในระดับบัณฑิตวิทยาลัย ควรมุ่งส่งเสริมทางด้านอุปนิสัยและอารมณ์ด้วย ไม่ควรมุ่งเฉพาะแต่ทางด้านวิชาการเพียงฝ่ายเดียว
7. การสอนและการวัดผลการศึกษา ควรยึดจากผลสัมฤทธิ์หลาย ๆ ด้าน และ หลาย ๆ วาระติดต่อกัน ไม่ควรยึดผลการสอบจากข้อเขียนตอนปลายภาคเพียงอย่างเดียว
8. ทางด้านการวิจัยและวิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยควรจัดสรรทุนการวิจัยให้กับครู อาจารย์และนักศึกษามากกว่าในปัจจุบัน พร้อมทั้งส่งเสริมให้นักศึกษาทำวิทยานิพนธ์ที่สามารถนำผล ไปใช้ประโยชน์แก่ประเทศชาติได้จริง ๆ
9. บัณฑิตวิทยาลัยหรือคณะวิชาที่ดำเนินงานเกี่ยวกับบัณฑิตศึกษา ควรทำการติดตาม ผลและประเมินค่าผลการศึกษาให้ต่อเนื่องกันเป็นระยะ ๆ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Research) และการวิจัยเชิง บรรยาย (Descriptive Research) โดยรวบรวมข้อมูลจากที่ปรากฏเป็นหลักฐาน และสัมภาษณ์ บุคคลที่เกี่ยวข้องโดยตรงทั้งในอดีตและปัจจุบัน เกี่ยวกับการบัณฑิตศึกษา นำมาลำดับเหตุการณ์ แล้วจึง ตีความหมายวิเคราะห์ห้วิจารณ์ข้อมูลจากหลักฐานนั้น โดยดำเนินการตามขั้นตอน คือ

1. ศึกษาและรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับบัณฑิตศึกษาจากคำร่า วิทยานิพนธ์ วารสาร เอกสารทางราชการ เอกสารการสัมมนาที่เกี่ยวข้องกับบัณฑิตศึกษา ระเบียบ ประกาศ หลักสูตร โดยค้นคว้าจากห้องสมุดของสถาบันที่เกี่ยวข้อง เอกสารหรือคำร่าที่ได้จากบัณฑิตวิทยาลัย ทุกแห่งที่ไปสัมภาษณ์
2. เปรียบเทียบความเป็นมาของการบัณฑิตศึกษาในอดีตจนถึงปัจจุบัน
- 3. สรุปผลการวิจัย

เอกสารที่ใช้ประกอบการวิจัย

ศึกษาจากเอกสาร สิ่งพิมพ์ของทางราชการ คือ

1. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 - ฉบับที่ 5
2. รายงานเรื่องประวัติ ความเป็นมาของบัณฑิตศึกษาแต่ละสถาบัน
3. รายงานเรื่องการบริหารบัณฑิตศึกษาแต่ละสถาบัน
4. เอกสารของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี
5. ระเบียบ ข้อมังคับ และหลักสูตร
6. คู่มือการศึกษาปริญญาโท
7. รายงานประจำปี
8. คู่มือรับสมัคร เข้าศึกษา
9. เอกสารการสัมมนา และรายงานการสัมมนาที่เกี่ยวข้องกับบัณฑิตศึกษา
10. วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาชั้นบัณฑิตศึกษา
11. สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องทั้งในอดีต และปัจจุบัน

การเสนอข้อมูล

จะแบ่งเสนอเป็น 5 บท ด้วยกัน คือ

- บทที่ 1 กล่าวถึงความเป็นมาของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย ข้อตกลงเบื้องต้น ความไม่สมบูรณ์ของการวิจัย ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิธีดำเนินการวิจัย การเสนอข้อมูลและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

- บทที่ 2 กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของบัณฑิตศึกษาในระยะเริ่มแรกก่อนแผนพัฒนา เศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ (พ.ศ. 2476-2503)
- บทที่ 3 กล่าวถึงบัณฑิตศึกษาในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระยะที่ 1 - ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2504-2519)
- บทที่ 4 กล่าวถึงบัณฑิตศึกษาในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระยะที่ 4 - ระยะที่ 5 (พ.ศ. 2520-2529)
- บทที่ 5 กล่าวถึงบัณฑิตศึกษาในปัจจุบันและอนาคต
- บทที่ 6 เป็นการสรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย

ผลการวิจัยจะเป็นแนวทางในการศึกษา ค้นคว้า วิจัยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบัณฑิตศึกษา ในด้านอื่น ๆ แก่ผู้ที่ต้องการจะศึกษาค้นคว้าอีกในโอกาสต่อไป พร้อมทั้งจะมีประโยชน์ในการวางแผนและพัฒนาการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาทั้งในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและ เอกชนในอนาคต

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย